

Magyar könyvtervezés

POLGÁRDI ÁKOS KÜLDETÉSE

Maczó Péter

**A tipográfiai közlés szol-
gálat. Aki ezt szem előtt
tartja, megóvja magát
attól, hogy munkája esz-
közből céllá, vagy pláne
öncéllá változzék.**

HAIMAN GYÖRGY

Sok tipós mottót ide illeszthet-
nénk, de valahogy úgy érzem,
ez több okból is idevág. Haiman
György az Iparművészeti Főisko-
lán a Typo-grafika tanszék ala-
pító tanszékvezetője volt. Régi
vágású (nekem már) öreg úr, aki
Kner családi hagyományok és
az Iparrajziskola után – műegye-
temi mérnöki végzettséggel,
amit bölcsész diplomával (és dok-
torátussal is) megfejtelt – ezt
az utat járta, Gutenberg-díjas
könyvtervezőként...

**Te is bölcsészként ültél erre
a »lóra« – mert sokféleképpen
találkoztunk, mindig betűs/
tipós környezetben, úgyhogy
ez a vesszőparipád. Hogy ke-
rültél ebbe a versenytállóba?**

Elég nagy vargabetűk mentén
(ha tovább akarjuk feszíteni a
képzavart), de azért betűk felől
jöttem, még ha a bölcsészet
irányából is. Filozófia szakon
végeztem az egyetemen, amit
egy befejezetlenül maradt dok-
tori képzés követett, míg végül
rátaláltam a tipográfiára mint
olyan diszciplínára, amely való-
ban lelkesít. A kapudrog egyéb-
ként utólag rekonstruálva a
Penguin könyvkiadó ikonikus
borítótervezési hagyománya
volt. Bölcsészhez méltón, kez-

detben elméleti és történeti
megközelítésben foglalkoztam
a betűkkel, ami aztán idővel
gyakorlati tevékenységgé, sőt
megélhetéssé fajult.

**A könyv nemcsak olvasmány,
hanem (nekünk) elsősorban egy
tipográfiai alkotás, vagyis egy
háromdimenziós tárgy is...**

Igen, ráadásul a kettő ezer szál-
lal kapcsolódik egymáshoz.
Tartalom és forma adekvát ta-
lálkozása nem csak abban segít,
hogy a könyv feltűnő vagy de-
kódolható legyen a könyves-
boltban, hanem például abban
is, hogy kézen fogja az olvasót
és átvezesse a betűk rengete-
gén.

De a szigorúan vett tipográfiai
vagy grafikai elemeken túl is
van élet, és a tervezőnek felada-
ta, hogy számoljon is a könyv
kiterjedésével, anyaghasznála-
tával, kötészetével, súlyával és
így tovább.

fotó: Bödey János

No room

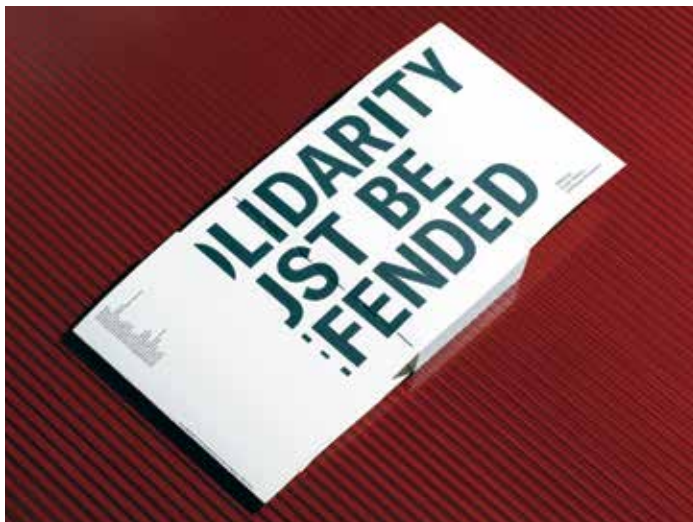
tervező: Nagy-Balogh Györgyi
SZÉPIRODALOM KATEGÓRIA

Solidarity Must Be Defended

tervezők: Salát Zalán Péter,
Hepke Alajos Miklós
SZAKKÖNYV KATEGÓRIA

A könyvtervezés bemutatása, ilyen áldozatos, önként vállalt szervezéssel, ahogy a FUGA 2. kiállítás is megszületett, egyre inkább személyes kihívásnak tűnhet a mai általános gyakorlattal szemben, ahol a pályázatok lebonyolítására gyakran sötét árnyék vetül... talán a díjak nélkül adott erkölcsi elismerés indukálja a résztvevőket.

Persze van miben fejlődni és Rubik Ági szervezőtársammal együtt folyamatosan értékeljük a projekt valamennyi változóját, hogy jövőre még jobb lehessen. Hogy egy példát említsek, nagyon szerettünk volna idén külföldi zsűritagot bevonni, ami egy zéró-bűzdsés projekt esetében nem könnyű, de a Cseh Centrumnak hála, ez végül sikerült. Természetesen mi is küzdünk a hazai kulturális szférát sújtó átokkal (vagyis a független intézmények hiányával és az ebből következő

A létező design-díjak egy (jelentős) részét szerintem elég súlyos szempontok alapján lehet elmarasztalni, de ahelyett, hogy ezeken tépelődnénk, konstruktívabbnak gondoltam, ha megcsináljuk a saját verzióinkat, amiből kiderül, hogy tényleg muszáj-e meghozni bizonyos kompromisszumokat, vagy lehet ezt jól is csinálni. Jó alatt itt függetlenséget, szakmaiságot és nyitottságot értek, és úgy gondolom, hogy a Magyar Könyvtervezés díj ezekben a kategóriákban elég jól teljesít.

»átmenetiség« rémével), de ennek is megvan a maga előnye. A kultúra állami »leuralása« nélkül nem jöhetek volna létre olyan csodálatos projektek, mint az OFF-Biennálé.

Az egyik meglepetés a fiatalok nagy száma, akik a megnyitóra eljöttek. Úgy tűnt, őket vonzza a betű és a könyv, ami a digitális világban reménykeltő mozzanat számomra...

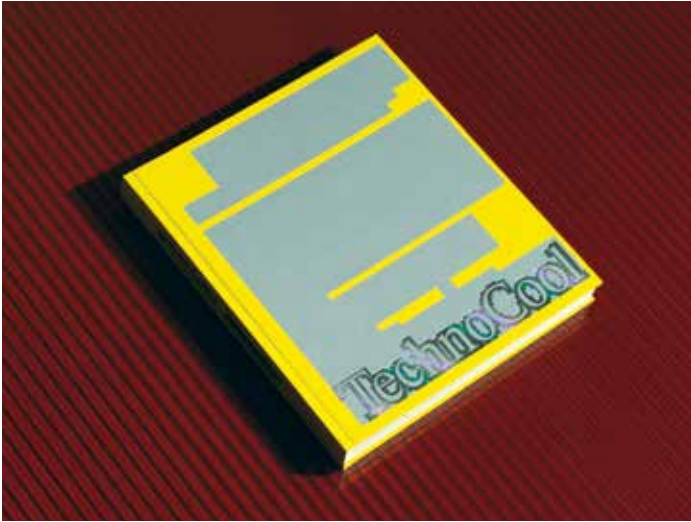
Szerintem az egy konstans, hogy a (jól tervezett) könyv vonzó, ráadásul többet olvassunk, mint valaha, szóval én eb-

Elmélet és tudomány a művészeti gyakorlatban
tervező: Visnyai Zoltán
SZAKKÖNYV KATEGÓRIA

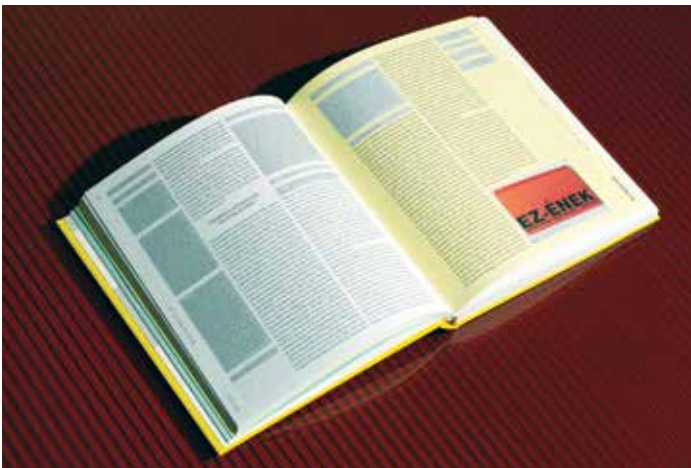
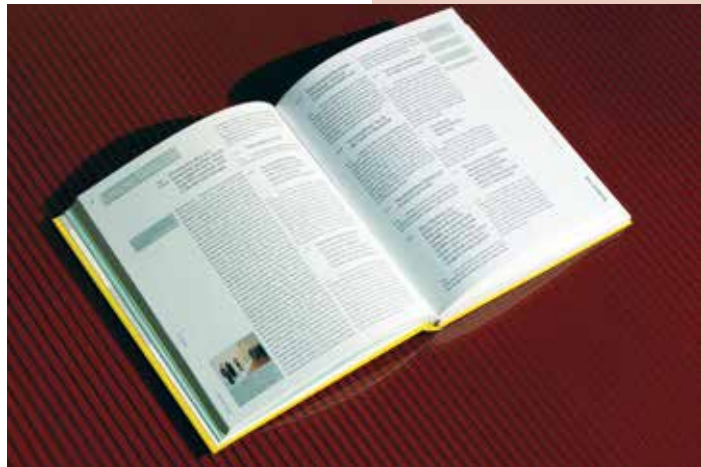
ben a tekintetben egyáltalán nem vagyok pesszimista. Ami pedig az érdeklődés szakmai részét illeti, az szerintem a fent említett elveknek köszönhető, vagyis hogy nagyon próbálunk egy profi, szakmai, nemzetközi színvonalú dolgot csinálni. Itt visszautalnék az általad választott Haiman-idézetre – a »szológát« szó használata 2024-ben óhatatlanul mesterkéltnek vagy avítottnak hat, pedig hát mégiscsak erről van szó; a retgeteg pozitív visszajelzés a szakma felől azt hiszem annak

(is) köszönhető, hogy ez a projekt egy csomó ember önzetlenségéből adódik össze.

A páros számú zsűri tévedés volt, ezt előre megmondtam volna, de az egybevágó véleményazonosság az mégis pozitívum.

Igen, meg a véleménykülönbség is. A tervezői fókuszú, de szándékosan heterogén zsűriösszetétel pont azt a célt szolgálja, hogy a döntéshozatalba bekerüljenek olyan – például

kiadói, kereskedői – szempontok is, amelyek pusztán tervezői szemmel talán nem is láthatók, vagy nem kapnak elég hangsúlyt.

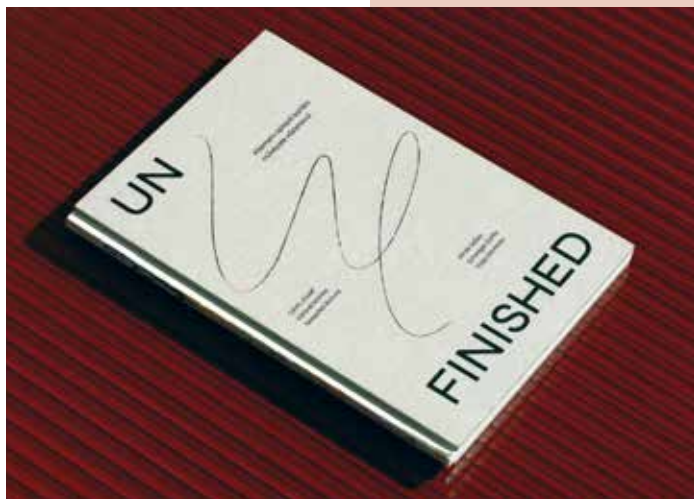
Bizonyos hogy egy más összetételű zsűri (vagy akár ez a választott grémium is) másnap talán más eredményt hozott volna. Ezt a neves nemzetközi Best book of the world zsűritagjaként tapasztaltam, ami nagyon profi lebonyolítással – évről évre – az egyes országok szépkönyvdíjas könyveit értékeli. Amikor ott voltam 638 könyvet 3 napig, 3 lépésben szűkítve a kört 7 zsűrrel – nagy élményem marad. A magyarok nem adtak be könyvet: »Es gab keine Interesse« – mondta nekem diplomatikusan Uta Schneider, az ügyvezető. Hát így –

A szigorúan vett objektivitás szerintem is illúzió, de ettől még ez a zsűrizés célja, az eszköz pedig meggyőződés szerint az »egymást kioltó szubjektivitások« ütköztetése, vagyis a lehető legtöbb releváns szempont bevonása saját területükön kompetens és hiteles személyeken keresztül. Ami pedig a Best Book Design... díjat illeti, nekünk ez nagyon fontos hivatkozási alap, minta és inspiráció. Erre a versenyre csak szervezetek (értsd kamarák, helyi könyvdíjak stb.) nevezhetnek, és amikor néhány éve megpróbáltunk tervezőként nevezni, kiderült, hogy nincs magyar partnerintézmény.

UNFINISHED

tervező: Bényi Lilla,
Venekői Dóra

GYEREK/IFJÚSÁGI KATEGÓRIA

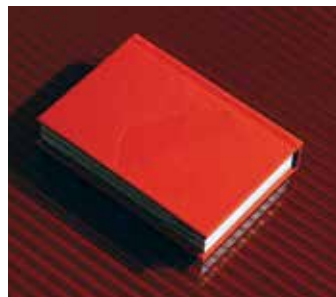
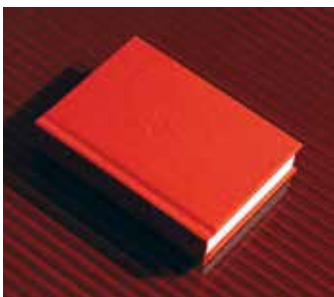

Öt munka, lassítva
tervezők: Szmolka Zoltán,
Bene Tamás
EGYÉB KATEGÓRIA

A Magyar Könyvtervezés díj megszületése az ezt követő levelezésünk eredménye.

A könyvkiadók, mint higanycseppek, egyre inkább összeolvadnak... Hogy látod, van-e »interesse« az iránt, hogy a könyvek tartalma és a külsőne egybecsengjen, azaz okos és látványként is jól funkcionáló,

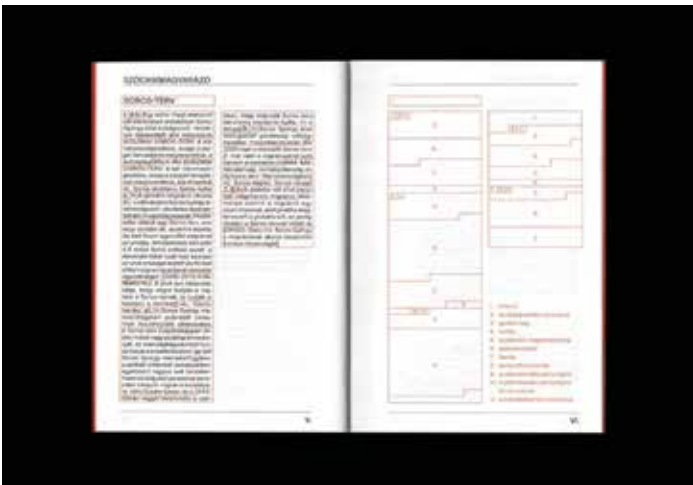

olvasóbarát kiadványok kerüljenek az asztalra?

Határozottan úgy gondolom, hogy van, még ha a könyvtermés túlnyomó része nem is ad okot nagy örömmre. Ami viszont ad, az például az, hogy az idei versenyben a szépirodalom kategória shortlistjének felét olyan könyvek adták, amelyek az elmúlt 1-2 évben alapított kiadók termékei. Ezzel együtt nagyon örültem a nagy kiadók nevezéseinek is, és remélem, hogy ez a változatosság a jövőben is megmarad.

Soros-szótár
tervező: Borbás Márton
az egyéb kategóriában
shortlistre került pályamű

a díjazott művek fotóit az L² Stúdió készítette

»A számítógép megjelenése óta bárki lehet grafikus. (Pro domo tipográfus is?) Nagy kérdés, hogy ez a szakma felhívuláshoz vezet, vagy egy digitális paradicsomhoz, ahol bárki alkotóvá válhat.« mondta volt David Carson.

Ő sem a tipóval kezdte, de a sokakat irritáló Ray Gun után az ezredfordulóra eljutott az End of Printig. Gyors fellángolás és kiegészítés? Vagy mennyire kell a kurázi egy ilyen klasszikusan 500 éves mesterség megújításához? A könyvtervezésben is van trendi...

fotó: Mohai Balázs

A zsűri: Petóvská Flóra, Viski Noémi, Barbora Müllerová, Polgárdi Ákos, Rubik Ágnes, Farkas Zolt, Sipos Máté és Czákó Zsolt

A magam részéről soha nem tudtam mit kezdeni David Carsonnal és ez igaz az idézett megfigyelésére is :) Szerintem ahhoz kell kurázzsi, hogy az ember olyasmivel foglalkozzon, amiről tudja, hogy értékes, azzal együtt is, hogy a munkaerőpiac nem pont ennek megfelelően árazza be. Szóval ez a díj más célok mellett azt is szeretné kifejezni, hogy hálásak vagyunk a tervezőknek.

Sok szakmában vagy művészeti ágban – így az artistáknak is vállalható talán – tűnnek fel új titánok. Valójában az egész 20. század egymásra épülő, sőt egymást felváltó izmusoktól hemzsegett... és ez a nyomtatott kiadványokra is igaz.

Milyen vízióid vannak a könyvtervezésről?

Őszintén szólva nem vagyok vizionárius típus, és sokkal jobban hiszek a részletekre ügyelő alaposágban, mint a permanens forradalomban. Pontosabban azt gondolom, hogy az utóbbi jó esetben az előbbiekből következik, amit jól példáz akár a könyv-, akár a betűtervezés egyszerre szélsőségesen konzervatív és innovatív természete. A Haiman által emlegetett (és megtestesített) alázat a tartalom, a szakma és a hagyomány iránt bőséges eszköztárral látja el a tervezőt, hogy folyamatosan adekvát, de izgalmas válaszokat adjon a szakmai kihívásokra.

RESÜMÉ

Január 1-én nyílt meg a nevezés a Magyar Könyvtervezés 2023 díjra, amelyre az előző esztendőben az év végéig, legalább 200 példányban megjelent könyvet tervezők, illusztrátoraik vagy művészeti vezetőik nevezhették be a díj honlapján – egy űrlap kitöltésével. A digitálisan beérkezett nevezéseket szakértői zsűri értékelt, és a longlistre került könyveket fizikai formátumban is bekérte, hogy alaposabb vizsgálatnak vessen alá. 141 érvényes nevezés érkezett... A második körös zsűrizéshez a Pannonhalmi Főapátság szíves vendéglátásában került sor. Itt alakult ki a shortlistre kerültek és a díjazottak névsora. A konszenzusos döntés értelmében a zsűri 30 kötetet javasolt az öt kategóriagyőztesrel együtt egy közös kiállításra, amelyhez a FUGA biztosította a helyszínt. A bemutatáson már a katalógus is megvásárolható volt.

